

Источники и литература

1. Шеер А.-В. Бизнес-процессы. Основные понятия. Теория. Методы / Шеер Август-Вильгельм; [пер. с англ.]. – М.: 2000. – 182 с.
2. Conventions for process-oriented modelling of a risk management system with ARIS [Электронный ресурс] / IDS Sheer AG, // режим доступа к данным: www.ids-scheer.de.
3. Методические рекомендации по организации и функционированию систем риск-менеджмента в банках Украины : постановление Правления НБУ №361 от 02.08.2004
4. Методические указания по инспектированию банков "Система оценки рисков : постановление Правления НБУ №104 от 15.03.2004
5. Материалы интернет-портала "Сообщество риск-менеджеров" / режим доступа к данным: www.riskofficer.ru
6. Десять мифов об ARIS / режим доступа к данным: <http://www.process.siteedit.ru/page10>
7. (Теоретические аспекты управления операционным риском в коммерческом банке) [Электронный ресурс] / А.М. Токтабаева // режим доступа к данным: http://www.rusnauka.com/4_SVMN_2007/Economics/18796.doc.htm
8. Тысячникова Н.А. Организация внутреннего контроля за операционными рисками / Н.А. Тысячникова // Методический журнал «Внутренний контроль в кредитной организации» . – 2009. – № 1. – С. 30-36.
9. Практика применения продвинутых подходов управления операционными рисками / А. Новикова // Аналитический банковский журнал. – 2010. – № 06 (180). – С. 12-16.
10. Опыт разработки систем управления операционными рисками / Р. Д. Лозовая, М. А. Бухтин, Т. В. Анитова // Аналитический банковский журнал. – 2006. – №8. – С. 45-49.
11. Технологии эффективного управления операционными рисками / Г. Дьяконов // Банки и Технологии. – 2007. – №1. – С. 20-24.
12. Швейцарский стандарт. Базель II против операционных рисков / А. Дроздов, А. Коптелов // Риск-менеджмент. – 2007. – №10 (октябрь). – С. 15-18.
13. Десять мифов об ARIS [Электронный ресурс] / Режим доступа к данным: <http://www.process.siteedit.ru/page10>
14. Вопросы автоматизации управления рисками в коммерческом банке : Екатеринбург, Hotel Park Inn, Семинар IFC 20.06.08 / С. Кац // Режим доступа к данным: [http://www.ifc.org/ifcext/rbap.nsf/AttachmentsByTitle/KatsEkaterinburg/\\$FILE/KatsEkaterinburg.pdf](http://www.ifc.org/ifcext/rbap.nsf/AttachmentsByTitle/KatsEkaterinburg/$FILE/KatsEkaterinburg.pdf)
15. Райзберг Б. А., Лозовский Л. Ш., Стародубцева Е. Б. Современный экономический словарь. 5-е изд., перераб. и доп. – М.: ИНФРА-М, 2007. – 495 с. – (Б-ка словарей "ИНФРА-М"). // Режим доступа к данным: http://slovari.yandex.ru/~книги/Экономический_словарь/Риск/
16. Сборник глоссариев www.glossary.ru // Режим доступа к данным: http://www.glossary.ru/cgi-bin/gl_sch2.cgi?ROvlwg.outt:!!woxqo

Лучкова Ю.В.**УДК 338.439.5:665.2/.3****ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ ДАВАЛЬНИЦЬКИХ ОПЕРАЦІЙ
НА ПІДПРИЄМСТВАХ ОЛІЙНО-ЖИРОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ**

I. Вступ. Передумовою дослідження питань, пов'язаних із давальницькими схемами, став факт переважної більшості таких фінансово-економічних взаємовідносин серед олієпереробних підприємств (наприклад, у першому півріччі 2010 року з 15 підприємств ОЖК 9 працювало на 100% давальницькій сировині, лише на 4 така частка наближувалася до 0%). Особливістю використання давальницьких схем у досліджуваній галузі є те, що кожне олієпереробне підприємство є інтегрованим у великомасштабний холдинг. Огляд літературних джерел вказав на недостатнє освітлення питань пов'язаних з використанням давальницьких операцій у олієпереробній галузі. Використання давальницької сировини набуло широкого розповсюдження у нашій країні починаючи з 90-х років поряд з бартерними операціями. Головною причиною поширення вказаних економічних явищ став дефіцит обігових коштів. З плином часу бартерні операції, як такі, що завдають нищівного впливу на економіку всіх рівнів, було зведено до нуля у всіх галузях економіки, в той час як давальницькі схеми набули широкого розповсюдження. Використання давальницької сировини у роботі занепалих галузей, таких як, наприклад, легка промисловість, було в певний час економічно виправдано (на сьогодні, з введенням нового Податкового кодексу вводяться непрямі обмеження на застосування давальницької сировини у легкій промисловості). Та якщо говорити про галузь, що динамічно розвивається, така як олієжирова, можна припустити, що використання давальницьких операцій є інструментом оптимізації економічної діяльності об'єднань підприємств. Слід встановити чи надають давальницькі операції можливості для економічного розвитку підприємству та чи не втрачає держава від таких схем.

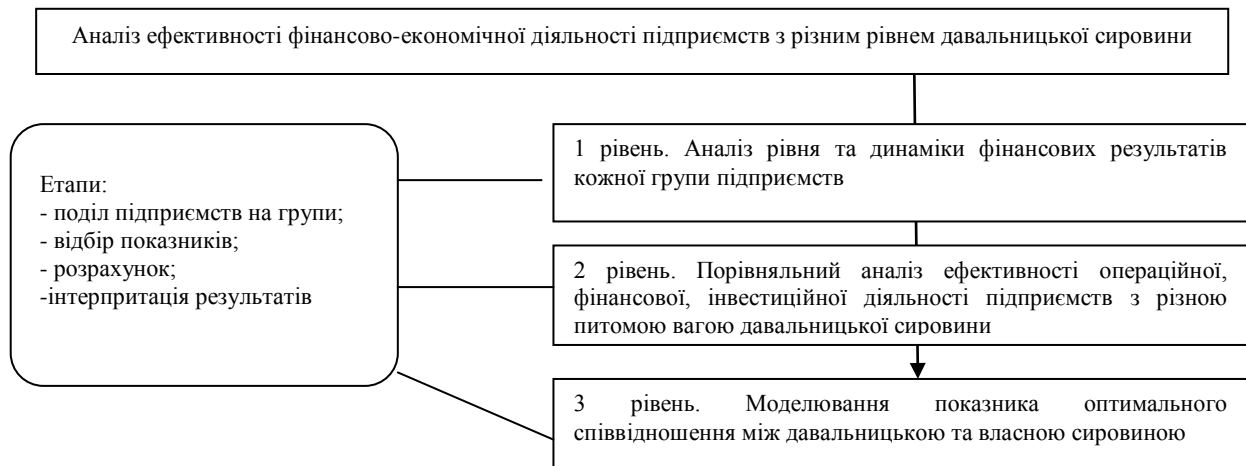
II. Постановка задачі. Головною метою статті є вивчення ефективності давальницьких схем у вертикально інтегрованому холдингу. Причому дане питання можна вивчати з точки зору головної компанії холдингу (власників бізнесу), олієпереробного підприємства та держави. У даному дослідженні розглядається саме олієпереробні підприємства.

III. Результати. Складністю для визначення ефективності на рівні холдингу є збирання консолідованої фінансової звітності вертикально інтегрованих холдингів. Однією з основних причин є відсутність організаційної та фінансової структури таких об'єднань. Серед наявної інформації (наприклад консолідована фінансова звітність «Каргіл») не можливо відокремити кожний напрямок діяльності (заготівля, переробка, продаж).

Визначення ефективності давальницьких схем на рівні держави можна умовно звести до наповнення бюджетів податковими платежами. У подальших дослідженнях розглянемо це питання більш детально.

Для розв'язання проблеми на рівні олієпереробних підприємств пропонуємо вирішити таку задачу: встановити залежність фінансово-господарського стану підприємств олійно-жирового комплексу від питомої ваги давальницької сировини у джерелах її надходження.

Для загальної оцінки ефективності фінансово-економічної діяльності досліджуваних підприємств пропонуємо застосувати підхід, в основу якого покладено запропоновану методику в [1, с. 338-386], і яку нами модифіковано для підприємств, що використовують давальницьку сировину. Таким чином, пропонуємо використати таку схему (див. рис. 3):

Рис. 3. Схема аналізу ефективності фінансово-економічної діяльності підприємств ОЖК у залежності від питомої ваги давальницької сировини.

Реалізації першого рівня запропонованої схеми передбачає виконання таких кроків:

по-перше, віднаходження фінансово-економічної інформації її систематизація та агрегування. Доступною є інформація, подана на сайті www.smida.gov.ua, а саме фінансова звітність відкритих акціонерних товариств за низку років. Пошук вівся серед олієкстракційних та маслоекстракційних заводів, які є, як уже відзначалося, відкритими акціонерними товариствами. Було зібрано інформацію з 14 підприємств. У коло дослідження не ввійшли закриті акціонерні товариства «Каховський ОЕЗ» (Каргіл) та «Слов'янськолія» (м. Слов'янськ)¹;

по-друге, джерела надходження олійної сировини було встановлено за даними Українського інституту олій та жирів УААН²;

по-третє, методикою для аналізу фінансової звітності стало «Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації» затверджене Міністерством фінансів України, Фондом державного майна України від 26 січня 2001 року № 49/121 [2](далі Методика);

-по-четверте, розрахунок запропонованих Методикою показників за такими групами: аналіз майнового стану, аналіз фінансової стійкості, аналіз рентабельності, аналіз ділової активності за 4 роки (2006-2009, для деяких підприємств дані за 2009 рік відсутні) для кожного підприємства;

- табличне та графічне представлення результатів аналізу та їх інтерпретація.

Для створення графічного матеріалу було використано таке рішення. На осях координат представлено питому вагу давальницької сировини у джерелах надходження у відсотках (вісь x), а також значення обраного показника (вісь y). Перетином координат є точка з назвою відповідного підприємства. Таким чином, на кожному рисунку отримано скупчення точок-підприємств, які утворили 2 групи: з питомою вагою давальницької сировини 100% та приблизно 0%. Ставилася задача встановити розбіжності у обраних аналітичних показниках по кожному з отриманих скупчень аналізованих підприємств. Допоможітьною точкою опори став нанесений на графік рівень або середньозваженого, або середньоарифметичного, або нормативного значення. Подамо декілька з графічних рисунків які наочно демонструють проведені розрахунки (див. рис. 1, 2).

¹ причиною є відсутність інформації

² використано дані аналітичних бюлетенів «Олійно-жирова галузь України. Інформаційно-аналітичний бюлетень олійно-жирової галузі України та Російської федерації. Показники роботи за (2006, 2007, 2008, 2009, 2010 (1 півріччя), Український науково-дослідний інститут олій та жирів УААН: Харків.»

Для аналізу рентабельності було розраховано для кожного підприємства показники валової та чистої рентабельності за три роки. На рис. 1 зображено розподіл підприємств за показником валової рентабельності за один рік. Показник валової рентабельності як відношення валового прибутку до виручки від реалізації показує ефективність виробничої діяльності середньозважений рівень валової рентабельності склав 17,1%. Можна відмітити, що у 1 групі підприємств (тут та далі до 1 групи віднесено підприємства, які працюють переважно на давальницькій сировині, до 2 – підприємства, що закуповують насіння соняшника) більшість підприємств наближується до нульової позначки валової рентабельності (є виключення Дніпропетровський ОЕЗ – 51%), в той час як у 2 групі цей показник є позитивним. Однак, якщо розглянути показник чистої рентабельності, у розрахунках якого використовуються показник чистого прибутку, то картина буде іншою.

Рис. 1. Розподіл підприємств олійно-жирового комплексу за рівнем валової рентабельності та питомою вагою давальницької сировини [розраховано та побудовано на основі річної фінансової звітності підприємств]

Розрахунки показали, що чиста рентабельність виробництва є дуже низькою (середній рівень 1,91 за досліджуваний рік). Додатню чисту рентабельність мають лише п'ять із досліджуваних чотирнадцяти підприємств. Це Міловський ОЕЗ (2 група), та чотири підприємства з 1 групи: Дніпропетровський, Одеський, Вовчанський, Пологівський заводи. Всі інші працюють з від'ємним значенням чистого прибутку. Можна сказати, що використання давальницьких схем не забезпечує, виходячи з даних офіційної фінансової звітності, отримання чистого прибутку.

3 групи показників фінансової стійкості обрано для графічного зображення показник фінансової автономії. Див. рис.2.

Коефіцієнт фінансової автономії характеризує питому вагу власних коштів підприємства (власного капіталу) у загальній сумі коштів підприємства, що авансовані в його діяльність, розраховується їх відношенням. Чим вище значення цього коефіцієнта, тим воно фінансово стійкіше, стабільніше і більш незалежне від зовнішніх кредиторів. Поглянемо на рис. 2. Як бачимо, підприємства 2 групи, які закуповують сировину є залежними від зовнішнього кредитування. У жодного з них показник фінансової автономії не наближується та не перевищує нормативне значення. Що стосується 1 групи (підприємства, що працюють на давальницькій сировині), то підприємства розподілилися на 2 групи: фінансово незалежні (такі у якій коефіцієнт перевищує нормативне значення), та фінансово залежні – це ті які для фінансування поточної діяльності мають залучати кредитні ресурси. Загалом, можна зробити висновок, що підприємства групи 2 залежать від зовнішнього фінансування.

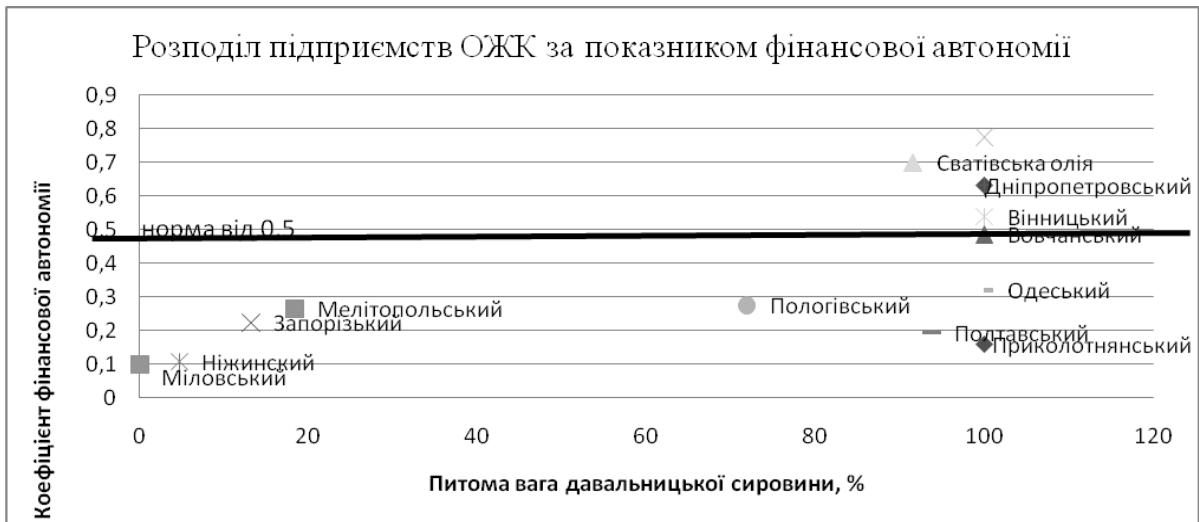

Рис. 2. Розподіл підприємств ОЖК за показником фінансової автономії (незалежності). [розраховано та побудовано на основі річної фінансової звітності підприємств].

За всіма іншими показниками надамо такі висновки. Було розраховано показник фінансового ризику. Норма показника фінансового ризику згідно до Методики Мінфіну є значення 0,5 і нижче. Розподіл підприємств показав таке: у групі 2 всі підприємства мають зависокий рівень фінансового ризику. Найбільший – 9 у Міловський ЗРО. Детальне вивчення фінансової звітності цього заводу показало про суттєвий приріст у аналізованому році кредиторської заборгованості. У 1 групі показників фінансового ризику є меншими, та все ж, лише на одному підприємстві рівень показника лежить у межах норми – це на Чернівецькому ОЖК. Зрозуміло, що закупівля сировини у постачальників за готівку, як це здійснюється на підприємствах 2 групи вимагає залучення обігових коштів, що у разі збільшує фінансовий ризик і може ставити підприємство під загрозу банкрутства.

Аналізувався розподіл підприємств ОЖК за показником зносу основних фондів (група показників аналізу майнового стану) який може свідчити про інвестиційну активність підприємства у напрямку модернізації. Розрахований середній рівень зносу підприємств склав 43%. Не можна сказати про наявність чіткої залежності між зносом та рівнем давальницької сировини, адже у кожній з груп є підприємства, що мають вищий рівень зносу за середній. Найвищий рівень зносу має підприємство з групи «100% рівень давальницької сировини» (група 1)- Полтавський ОЕЗ (Кернел-груп) 97%. В той час як у групі «мінімальна частка давальницької сировини» (група 2) Міловський завод має рівень зносу основних фондів 69%. Переважна більшість підприємств групи 1 мають низький рівень зносу основних фондів.

Аналіз показника загальної ліквідності засвідчив про таке: оптимальним значенням для даного показника є інтервал від 1 до 2 і у нього потрапили з усіх лише два підприємства 1 групи. Значення показника загальної ліквідності переважної більшості підприємств 1 та 2 групи знаходяться нижче оптимального інтервалу, що свідчить про те, що обігових коштів підприємств не достатньо для покриття короткострокових зобов'язань і що існує вірогідність банкрутства. Серед 2 групи знаходиться підприємство з найбільшим значенням - 4,5, це на Мелітопольському ОЕЗ є також негативним явищем і свідчить про порушення структури капіталу.

Другий рівень комплексного дослідження ефективності фінансово-економічної діяльності підприємств з різним рівнем давальницької сировини передбачає проведення порівняльного аналізу ефективності операційної, фінансової, інвестиційної діяльності.

Розглянемо показники ефективності операційної діяльності. Часто для аналізу результатів операційної діяльності використовують такі відношення як валовий прибуток до виручки, прибуток від звичайної діяльності до виручки, собівартість продажів до виручки, управлінські витрати до виручки [1, с.350]; для аналізу ефективності операційної діяльності такі показники: рентабельність активів, рентабельність обігових активів, рентабельність продажів, рентабельність витрат, економічна рентабельність, обіговість активів, обіговість змінних витрат [1, с. 357]. Пропонуємо для порівняльного аналізу виконати такі дії:

1) Згрупувати підприємства за рівнем давальницької сировини у 2 групи (1 група – робота на давальницькій сировині, 2 – на власній сировині).

2) Виконати розрахунок зважених відповідних показників окремо за кожний з 4 років для 1 та 2 групи підприємств,

3) Знайти їх співвідношення. Наприклад подамо такі формули для розрахунків співвідношень. Якщо В – це відношення, верхній індекс – номер групи, нижній індекс – номер показника, тоді шукані відношення показників операційної діяльності можна вирахувати так:

$$\frac{B_1^1}{B_1^2} = \frac{\sum \dot{i}_{\text{авт}}^1 / \sum \hat{A}_i^1}{\sum \dot{i}_{\text{авт}}^2 / \sum \hat{A}_i^2} \quad (1); \quad \frac{B_2^1}{B_2^2} = \frac{\sum C_i^1 / \sum B_i^1}{\sum C_i^2 / \sum B_i^2} \quad (2); \quad \frac{B_3^1}{B_3^2} = \frac{\sum Ab_i^1 / \sum B_i^1}{\sum Ab_i^2 / \sum B_i^2} \quad (3);$$

$$\frac{B_4^1}{B_4^2} = \frac{\sum \Pi_{д/и}^1 / \sum B_i^1}{\sum \Pi_{д/и}^2 / \sum B_i^2} \quad (4); \quad \frac{B_5^1}{B_5^2} = \frac{\sum \dot{I}_{\dot{a}/i}^1 / \sum \hat{A}\hat{E}_i^1}{\sum \dot{I}_{\dot{a}/i}^2 / \sum \hat{A}\hat{E}_i^2} \quad (5); \quad \frac{B_6^1}{B_6^2} = \frac{\sum \dot{I}_{\dot{a}/i}^1 / \sum \dot{I}\hat{O}_{\dot{e},d,i}^1}{\sum \dot{I}_{\dot{a}/i}^2 / \sum \dot{I}\hat{O}_{\dot{e},d,i}^2} \quad (6),$$

де $\sum \Pi_{д/и}^1, \sum \dot{I}_{\dot{a}/i}^2$ - сумарний прибуток від звичайної діяльності до оподаткування (ф.2.р. 170) *i*-х підприємств 1 та 2 групи; $\sum B_i^1, \sum B_i^2$ - сумарна виручка від реалізації продукції, товарів, послуг (ф.2.р.10) *i*-

х підприємств 1 та 2 групи; $\sum C_i^1, \sum C_i^2$ - сумарна собівартість реалізованої продукції (ф.2.р.40) *i*-х підприємств 1 та 2 групи; $\sum Ab_i^1, \sum Ab_i^2$ - адміністративні витрати (ф.2.р.70) *i*-х підприємств 1 та 2 групи. Б – баланс (ф.1, р.640); Пч – прибуток чистий (ф.2.р.220); ВК – власний капітал (ф. 1. р. 380); де $O_{фк.р.i}^1, O_{фк.р.i}^2$ - вартість основних фондів на кінець року *i*-го підприємства групи 1, 2.

Для прикладу порівняльного аналізу ефективності операційної діяльності наведемо розрахунок співвідношення рентабельностей основних фондів двох груп (див.ф.6).

Знайдемо показник відношення прибутку від звичайної діяльності до оподаткування (ф. 2р.170) до вартості основних фондів на кінець року (ф.1р.30) зважений для кожної групи підприємств з різною вагою давальницької сировини. Він буде вказувати скільки копійок прибутку буде приносити кожна гривня вартості основних фондів. Даний показник є найбільш прийнятним для порівняння, адже дозволяє звести показники двох груп до одного знаменника – вартості основних фондів. Результат розрахунків представимо у вигляді таблиці 1. Таким чином, ми бачимо, що підприємства 2 групи (за виключенням 2006 року) мають значно більшу прибутковість основних фондів, тобто маса прибутку є значно більшою, що в свою чергу означає з одного боку, більші можливості для розвитку підприємства, а з другого, більші відрахування до бюджету у вигляді податку з прибутку.

Таблиця 1. Розрахункові значення аналітичного показника ефективності операційної діяльності підприємств з різним рівнем давальницької сировини*

Співвідношення /рік	2006	2007	2008	2009
$1/ \frac{B_6^1}{B_6^2}$ - співвідношення рентабельності основних фондів групи 2 до групи 1	54,75	0,07	2,05	21,63

Розглянемо вище отримані результати фактичної діяльності з різних боків. По-перше, з теоретичного. Отже було встановлено, що головною відмінністю у розрахунках результативності фінансово-господарської діяльності виділених груп підприємств є таке: собівартість продукції підприємства, що працює на давальницькій сировині буде вартістю послуг з переробки насіння соняшника, в той час як у підприємств, що закуповують сировину її вартість повністю лягає у витрати.

Припустимо, що підприємство X може працювати або на власній сировині, або на умовах давальницьких схем. Якщо прийняти за *к* - нормативне значення відношення прибутку до витрат, яке співпадає для обох варіантів, тоді прибуток підприємства, яке використовує давальницьку сировину можна виразити таким відношенням:

$$\Pi_1 = (31 + A1)к, \quad (7)$$

де Π_1 – прибуток підприємства на умовах давальницьких схем; 31-заробітна плата за звітний період; A1-амортизаційні відрахування за звітний період.

Тоді за умови роботи на власній сировині прибуток буде розраховуватися таким чином:

$$\Pi_2 = (C2 + 32 + A2)к, \quad (8)$$

де C 2– вартість сировини, 32-заробітна плата; A2 – амортизаційні відрахування.

Рентабельність основних фондів у першому та другому варіанті можна представити у вигляді формул:

$$R1 = (31 + A1)к / ОФ, \quad (9)$$

$$R2 = (C2 + 32 + A2)к / ОФ, \quad (10)$$

де ОФ – вартість основних фондів за звітний період;

Співвідношення рентабельностей двох варіантів роботи виглядає так:

$$R2/R1 = ((C2 + 32 + A2)к / ОФ) / ((31 + A1)к / ОФ) = (C2 + 32 + A2) / (31 + A1) \quad (11)$$

На основі фактичних даних фінансової звітності підприємств знайдемо структуру витрат підприємств з різною вагою давальницької сировини. Маємо таку картину співвідношення елементів операційних витрат (див. табл.2). Таким чином, бачимо, що у структурі витрат підприємства на власній сировині матеріальні витрати перевищують 80%. У працюючих за давальницькими схемами основна частина витрат у структурі собівартості поряд з іншими операційними витратами (49%) - це матеріальні витрати (матеріали, що забезпечують процес переробки насіння соняшника у олію) та витрати на оплату праці (відповідно 28%, 11%).

Таблиця 2. Структура операційних витрат підприємств олійно-жирового комплексу з різним рівнем питомої ваги давальницької сировини

№	Підприємство/показник	Дніпропетровський ОЕЗ (1 група)	Мелітопольський ОЕЗ (2 група)
Елементи операційних витрат, %			
1	Матеріальні витрати	28,51	83,07
2	Витрати на оплату праці	11,16	4,34
3	Відрахування на соціальні заходи	4,41	1,60
4	Амортизація	6,38	2,66
5	Інші операційні витрати	49,55	8,33
6	Всього	100,00	100,00

Оскільки за умови роботи за давальницькою схемою матеріальні витрати складають 28%, вважаємо слід відняти такий самий процент від матеріальних витрат підприємства працюючого на власній сировині, тобто виділити лише витрати на сировину. Маємо $83,07\% - 28,51\% = 54,56\%$, тобто, за вирахуванням витрат на процес переробки витрати на сировину можуть складати 54,56%. Тоді отримаємо таке співвідношення рентабельностей: $(54,56 + 4,34 + 2,66) / (11,16 + 6,38) = 3,8$.

По-друге, проведемо такий експеримент. У межах поставленої задачі нашого дослідження умовно поставимо підприємство зі 100% давальницькою сировиною в умови роботи з власною сировиною. Для цього серед підприємств групи 1 оберемо одне з найприбутковіших – Дніпропетровський ОЕЗ. Представником 2 групи є підприємство – Мелітопольський ОЕЗ.

Маючи данні про фактичний випуск продукції за рік можна обчислити для Мелітопольського заводу витрати на одиницю випущеної продукції (суму операційних витрат за рік поділити на випуск продукції у натуральному виразі: 175207 тис.грн./24539 т) та ціну реалізації (виручка від реалізації на випуск продукції за мінусом податку на додану вартість за мінусом акцизного збору та інших вирахувань з доходу, тобто чистий дохід (виручка) від реалізації ділити на випуск продукції: 189602 тис.грн./24539 т). Зазначимо, що отримані результати, а саме витрати на тону соняшникової олії в розмірі 7,1 грн., та ціна реалізації – 7,7 грн. можна вважати умовними-припустимими, адже для розрахунків слід було б враховувати показники, що не можна отримати з річної звітності. Наприклад, не можливо виділити яка частина витрат у загальному річному обсязі приходиться саме на виробництво соняшникової олії, відбувається суттєве коливання цін як на сировину так і на готову продукцію на протязі маркетингового року, слід враховувати залишки сировини та готової продукції, що переходять з попереднього року та інш. Тим не менш, будемо виконувати розрахунки з отриманих показників витрат на одиницю продукції та ціни реалізації на аналізованому заводі. Помноживши різницю між ціною та витратами на одиницю продукції ($7,7 - 7,1 = 0,6$ грн./кг або 600грн./т) на обсяг виробництва олії Дніпропетровським ОЕЗ (169705т) отримаємо гіпотетичну величину прибутку від операційної діяльності: $600 \times 169705 = 101823$ тис.грн. В той час, як фактичний прибуток від операційної діяльності Дніпропетровський завод отримав у розмірі 26433 тис. грн.

Тобто, розрахунки показують, що за умови роботи на власній сировині Дніпропетровський завод міг би отримати прибуток від операційної діяльності (101823/26433) у 3,8 разів більше.

IV. Висновки.

Таким чином, для дослідження економічного механізму давальницьких операцій на підприємствах галузі запропоновано комплексний підхід до вивчення ефективності фінансово-економічної діяльності у залежності від питомої ваги давальницької сировини. Для наочності подання результатів розрахунків використано графічний метод. У ході аналізу встановлено, що робота на давальницькій сировині дозволяє підприємствам зберігати фінансову стійкість та поточну ліквідність у нормативних межах, зменшити рівень фінансового ризику та залежність від джерел зовнішнього фінансування. Більше того, отримання чистого прибутку є характерною рисою саме для групи підприємств, що використовують давальницьку сировину. Одним з головних факторів від'ємних економічних результатів підприємств 2 групи є вагомий значення фінансових витрат (ф.2.р.140), у підприємств 1 групи цей показник приближується до нуля.

В той же час, теоретичні, практичні та експериментальні розрахунки вказують на те, що переробники давальницького насіння соняшника не в повній мірі використовують промисловий потенціал. Робота на власній сировині (за умови вирішення проблеми фінансування операційної діяльності) може забезпечувати більшу масу прибутку.

Подальший напрямок наукових пошуків є взаємоузгодження показників операційної діяльності з фінансовою та інвестиційною за групами підприємств з різним рівнем давальницької сировини.

Джерела та література:

1. Костирко Л. А. Стратегія фінансово-економічної діяльності господарюючого суб'єкта : методологія та організація : монографія / Л. А. Костирко. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2002. – 560 с.
2. Кононенко О. Аналіз фінансової звітності / О. Кононенко, О. Маханько. – 4-те вид., перероб. і доп. – Х. : Фактор, 2006. – 200 с.